

תוכנית הבגרות
הגמישה

ספרות עברית וכללית

לעולים חדשים

לבתי ספר דתיים

הוראות

א. משך הבחינה: שעה וחצי.

ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה שני פרקים.

פרק ראשון	–	מעשה חכמים וסיפור קצר	–	(40x1)	–	40 נקודות
פרק שני	–	שירה (שירת ימי הביניים ושירה עברית מודרנית)	–	(30x2)	–	60 נקודות
סך הכול			–	100 נקודות		

ג. חומר עזר מותר בשימוש: (1) רשימת יצירות.

(2) מילון עברי-לועזי, לועזי-עברי.

ד. הוראות מיוחדות: (1) יש לצרף למחברת הבחינה את הרשימה המודפסת של היצירות.

(2) אין להדגים באמצעות אותה היצירה בתשובות שונות.

יש לכתוב במחברת הבחינה בלבד. יש לרשום "טיוטה" בראש כל עמוד המשמש טיוטה.
כתיבת טיוטה בדפים שאינם במחברת הבחינה עלולה לגרום לפסילת הבחינה.

השאלות בשאלון זה מנוסחות בלשון רבים, אף על פי כן על כל תלמידה וכל תלמיד להשיב עליהן באופן אישי.

בהצלחה!

השאלות

פרק ראשון – מעשה חכמים וסיפור קצר

(40 נקודות)

ענו על אחת מן השאלות 1–5.

שימו לב: אין להדגים באמצעות אותה היצירה בתשובות שונות.

מעשה חכמים

1. קראו את מעשה החכמים "מר עוקבא" שלפניכם, וענו על שני הסעיפים א–ב שאחריו.

מר עוקבא

מר עוקבא – הָיָה עָנִי בְּשִׁכּוּנָתוֹ,
וְהָיָה רַגְלִי כָּל יוֹם לִזְרֹק לוֹ אַרְבָּעָה זֹזִים בְּצִנּוֹר הַדֶּלֶת.
פַּעַם אַחַת אָמַר: אֵלֶּךְ וְאַרְאֶה מִי עוֹשֶׂה עָמִי טוֹבָה זֹאת.
אוֹתוֹ הַיּוֹם שָׁהָה מֵרַע עוֹקְבָא בְּבֵית הַמְּדַרְשׁ הַרְבֵּה, וְהִלָּכָה אִשְׁתּוֹ עִמּוֹ.
כִּיּוֹן שָׁרְאָה אוֹתָם הָעָנִי שֶׁהָטוּ עֲצָמָם לַדֶּלֶת – יָצָא אַחֲרֵיהֶם.
בְּרָחוּ וְנִכְנְסוּ שְׂגִיָּהֶם לְתִנּוֹר גָּרוֹף.
נָכוּוּ רַגְלָיו שֶׁל מֵרַע עוֹקְבָא.
אָמְרָה לוֹ אִשְׁתּוֹ: תֵּן אֶת רַגְלֶיךָ עַל רַגְלִי.
חָלְשָׁה דַּעְתּוֹ.
אָמְרָה לוֹ: אֲנִי מְצוּיָה בְּתוֹךְ הַבַּיִת וְהִנָּאֲתִי קְרוֹבָה.

אחד האמצעים לאפיון דמות ביצירה הוא השם של הדמות.

א. הסבירו כיצד משמעות השם "מר עוקבא" תורמת לאפיון דמותו במעשה החכמים כולו. (25 נקודות)

ב. ציינו והסבירו אמצעי אפיון נוסף לדמותו של מר עוקבא. (15 נקודות)

סיפור קצר עברי או מתורגם

2. שברירים / דבורה בארון

בחרו בשתי דמויות משנה בסיפור (תוכלו לבחור גם בעל חיים), שבינן ובין חיה פרומה יש קשרים. תארו את הקשרים האלה, והסבירו מה אפשר ללמוד מהם על חיה פרומה ועל דמויות המשנה שבחרתם.

3. כריתה / סביון ליברכט

ענו על שני הסעיפים א–ב.

- א. הציגו את הקונפליקט המרכזי בסיפור "כריתה", והסבירו אותו. (25 נקודות)
- ב. האם לדעתכם יש בסיום הסיפור פתרון לקונפליקט? הסבירו את דבריכם. (15 נקודות)

4. יגון / צ'קוב

הדמות המרכזית בסיפור "יגון" היא דמות "שקופה" (דמות שהחברה מתעלמת ממנה).

- א. הסבירו קביעה זו על פי הפתיחה של הסיפור ועל פי דוגמה נוספת מן הסיפור. (25 נקודות)
- ב. האם לדעתכם בסיום הסיפור יונה נשאר דמות "שקופה"? הסבירו והדגמו את תשובתכם. (15 נקודות)

5. שאלה כללית: מעשה חכמים וסיפור קצר

אקספוזיציה, סיבוכן, נקודת מפנה, שיא והתרה מאפיינים מבנה של סיפורים קצרים ומעשי חכמים רבים. בחרו בשניים מן המאפיינים האלה, והסבירו כיצד כל אחד מהם בא לידי ביטוי בסיפור הקצר שלמדתם **או** במעשה החכמים "מר עוקבא". הדגמו את דבריכם.

פרק שני – שירה (שירת ימי הביניים ושירה עברית מודרנית)

(60 נקודות)

ענו על שתיים מן השאלות 6–11 (לכל שאלה – 30 נקודות).

שירת ימי הביניים

6. קראו את השיר שלפניכם, וענו על השאלה שאחריו.

יפה נוף / יהודה הלוי

1	בית	יפה נוף, משוש תבל, קריה למלך רב, / לך נכספה נפשי מפאתי מערב!
2	בית	המון רחמי נכמר כי אזכרה קדם, / כבודך אשר גלה ונוף אשר חרב.
3	בית	ומי יתנני על כנפי נשרים, עד / ארזה בדמעתי עפרך ויתערב!
4	בית	דרשתיך, ואם מלכך אין בך ואם במקום / צרי גלעדך – נחש שרף וגם עקרב.
5	בית	הלא את אבניך אחונן ואשקם / וטעם רגביך לפי מדבש יערב!

על פי בתים 3 ו-5 בשיר, הסבירו כיצד המשורר רואה בעיני רוחו את המפגש שלו עם ציון.
בתשובתכם ציינו שני אמצעים אומנותיים בבתים האלה, והסבירו את תרומתם לתיאור המפגש.

7. קראו את השיר שלפניכם, וענו על השאלה שאחריו.

שחרתיך בכל שחרי ונשפי / שלמה אבן גבירול

1	בית	שחרתיך בכל שחרי ונשפי / ופרשתי לך כפי ואפי.
2	בית	לך אהמה בלב צמא, ואדמה / לדל שואל עלי פתחי וספי.
3	בית	מרומות לא יכילוך לשבתך - / ואולם יש מקומך תוך סעפי!
4	בית	הלא אצפן בלבי שם כבודך / וגבר חשקך עד יעברפי:
5	בית	אני על כן אהודה שם א-דני / בעוד נשמת א-להים חי באפי.

ציינו שני איברי גוף המוזכרים בשיר, והסבירו את התרומה של אזכור האיברים האלה להבנת תחושותיו של הדובר.

שירה עברית מודרנית

ארץ-ישראל וירושלים

8. קראו את השיר שלפניכם, וענו על השאלה שאחריו.

אָרֶן / לאה גולדברג

כָּאן לֹא אֶשְׁמַע אֶת קוֹל הַקּוֹמָה.
כָּאן לֹא יִחַבֵּשׁ הָעֵץ מִצְנָפֶת שְׁלֵג,
אֲבָל בְּצֵל הָאֲרָנִים הָאֵלֶּה
כָּל יְלָדוֹתַי שֶׁקָּמָה לְתַחֲמָהּ.

צִלְצוֹל הַמַּחֲטִּים: הִיָּה הִיָּה ---
אֶקְרָא מוֹלָדָת לְמֶרְחֵב־הַשְּׁלֵג,
לְקֶרֶח יִרְקֶרֶח כּוֹבֵל־הַפֶּלֶג,
לְלִשׁוֹן הַשִּׁיר בְּאֶרֶץ נִכְרִיָּה.

אוֹלֵי רֶק צִפְרֵי־מָסַע יוֹדְעוֹת -
כְּשֶׁהֵן תְּלוּיוֹת בֵּין אֶרֶץ וְשָׁמַיִם -
אֶת זֶה הַכָּאֵב שֶׁל שְׁתֵּי הַמוֹלָדוֹת.

אֶתְכֶם אֲנִי נִשְׁתַּלְתִּי פְּעָמִים,
אֶתְכֶם אֲנִי צִמַּחְתִּי, אֲרָנִים,
וְשָׁרְשֵׁי בְשָׁנִי נּוֹפִים שׁוֹנִים.

"אֲבָל בְּצֵל הָאֲרָנִים הָאֵלֶּה
כָּל יְלָדוֹתַי שֶׁקָּמָה לְתַחֲמָהּ".

בצל האורנים בארץ-ישראל מתעוררים הזיכרונות של הדוברת בשיר מן המולדת הראשונה שלה.
כתבו מה הם הזיכרונות. ציינו והסבירו שני אמצעים אומנותיים שתורמים לתיאור של הזיכרונות האלה.

שירים בצל השואה

9. קראו את השיר שלפניכם, וענו על השאלה שאחריו.

נצול / לאה איני

אָבִי מִתְקַשֵּׁר לְמִסְפָּר הַצְּלוּב לֹו עַל זְרוּעַ
וּמִקְשִׁיב־מִקְשִׁיב כְּדֶרוֹף.
בְּאֶזֶן הַשְּׁמַאלִית אֵינוֹ מִקְשִׁיב
זֶכֶר לְסִטְיָרָה מִכְּפֹו שֶׁל אֶס־אֶס.
בְּאֶזֶן הַזֹּאת הוּא שׁוֹמֵעַ
שׁוֹמֵעַ כְּמַחְרִישׁ
אֶף אֶת הָאֶזֶן הַבְּרִיאָה הוּא עוֹשֶׂה כְּאַפְרִכְקֶסֶת
לְסִיטִים שֶׁבָּאִים לֹו
מִדֹּוּרָה, מִבּוֹנָה, מֵאוֹשׁוֹיץ
בְּקִרְוֹנוֹת
אָבִי צוֹרֵחַ אַחַת לְשָׁבוּעַ כְּאוֹמֵר -
שְׁלוֹמִי טוֹב
וְאַחֵר כֶּף הוּא הוֹפֵךְ אֶת רֹאשׁוֹ עַל הַכֹּר הָרֵטֹב
וְנִרְדָּם עַל צִדּוֹ הַיְמָנִי
נוֹתֵן אֶת אֶזְנוֹ הַמִּתֵּה לְבִכְיִי
בְּכִיִּי הַמְהִלֵּךְ עַל בְּהוֹנוֹת.

"אָבִי מִתְקַשֵּׁר לְמִסְפָּר הַצְּלוּב לֹו עַל זְרוּעַ

וּמִקְשִׁיב־מִקְשִׁיב כְּדֶרוֹף".

הסבירו את המטפורה בשורות אלה, וכתבו כיצד היא מסייעת להבנת החוויה של זיכרון השואה, כפי שהיא מתוארת לאורך השיר כולו.

זוגיות

10. קראו את השיר שלפניכם, וענו על השאלה שאחריו.

אזון עדין / סיון הר שפי

את השִׁבֹּת שָׁלֵנוּ
שָׂרָק אֲנִי יְכוּלָה לְהִכְנִיס
שָׂרָק אֶתָּה יְכוּל לְהוֹצִיא
מִחֲזִיקִים שְׁנֵי גֵרוֹת.
אֲבָל בְּסוּפָה נְהִיִּים אֶחָד
שְׁתֵּי פְתִילוֹת בְּגֵד אֶחָד
לְהִתְחַלָּה חֲדָשָׁה.
וּבְרֹאשִׁית הָיִינוּ דוֹרְפָּרְצוּפִין
בְּחוּט שְׂדֵרָה הָיָה תְּלוּי עוֹלָם.
עֲכָשׁוּ שְׁנֵי עֲמוּדֵי שְׂדֵרָה
מִחֲזִיקִים בֵּית
וּכְשָׁאֲנִי קָצַת מִתְּכוּפָפֶת,
וּכְשָׁאֶתָּה. אִזּוֹן עָדִין.

הסבירו את ארבע השורות האחרונות בשיר.

כתבו אם לדעתכם שורות אלה מבטאות קושי בחיי הזוגיות או דרך להתמודדות עם הקושי. נמקו את תשובתכם.

אדם וזהותו

11. קראו את השיר שלפניכם, וענו על השאלה שאחריו.

גאונה / דליה רביקוביץ

אֶפְלוּ סִלְעִים נִשְׁבְּרִים, אֲנִי אוֹמֶרֶת לָךְ,
וְלֹא מַחֲמַת זִקְנָה.
שָׁנִים רַבּוֹת הֵם שׁוֹכְבִים עַל גִּבָּם בַּחֶם וּבִקְרָה,
שָׁנִים כֹּה רַבּוֹת,
כִּמְעַט נּוֹצֵר רֶשֶׁם שֶׁל שְׁלֹה.
אֵין הֵם זֵזִים מִמְּקוֹמָם וְכֵן נִסְתָּרִים הַבְּקִיעִים.
מַעִין גִּאֲוָה.
שָׁנִים רַבּוֹת עוֹבְרוֹת עֲלֵיהֶם בְּצִפְיָה.
מִי שֶׁעֲתִיד לְשַׁבֵּר אוֹתָם
עַדֵּין לֹא בָּא.
וְאִזְּ הָאֶזּוֹב מְשֻׁגָּשֵׁג, הָאֲצוֹת נִגְרָשׁוֹת וְהֵם מְגִיחַ וְחוֹזֵר,
וְדוֹמָה, הֵם לֹא תְנוּעָה.
עַד שֶׁיָּבֹא כָּלֵב יָם קָטָן לְהִתְחַכֵּךְ עַל הַסִּלְעִים
יָבֹא וַיִּלֶּךְ.
וּפְתָאם הָאֶבֶן פְּצוּעָה.
אֲמַרְתִּי לָךְ, כְּשֶׁסִּלְעִים נִשְׁבְּרִים זֶה קוֹרָה בְּהַפְתָּעָה.
וְמָה גַם אֲנִשִּׁים.

תארו והסבירו את הניגוד בתיאור הסלעים ואת ההשוואה בין הסלעים ובין בני האדם.

בהצלחה!